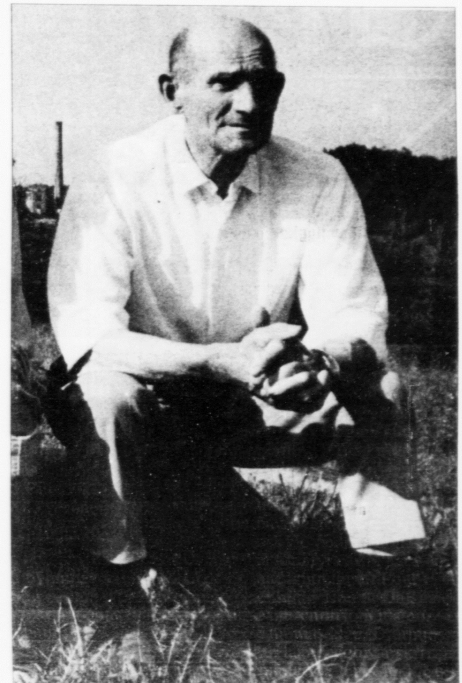

Hans Dalsgaard 100 ár

Mánadagin 29. mars, eru 100 ár liðin, síðani Hans Dalsgaard úr Skálavík varð føddur. Hann varð føddur 29. mars 1899 og andaðist 25. oktober 1970.

Hans Dalsgaard hevði mánadagin 29. mars verið 100 ár. Í takkarøðu síni, tá hann í 1968 fekk M. A. Jacobsens virðislon, endaði hann við orðunum: »Hentari er handartak manni livandi enn lov, tá latin er«

Dagfinn Olsen

Árið 1970 er vert at merkja sær á mangan hátt. Úti í heimi fullu mongu av stjørnunum á nýggja tónahválninum, men eisini her heima var hetta fellisár, hava vit tey í huga, ið stríðust við penni í hond. Hetta ár fóru fyra av okkara skrivandi monnum: Poul F. Joensen, Hans Dalsgaard, Maurentius Viðstein og Tummás Nap. Djurhuus.

Hans Jacob var skrivandi maður og hann fekk M. A. Jacobsens virðislon fyri søgusavn, sum kom út í 1968.

Sum so mangur annar skrivandi tá, so fór hann á Føroya fólkaháskúla og fekk hann tá sínar fyrstu yrkingar á prent felagsblaðnum „Tjaldrið“.

Karsten Hoydal hevur drúgva og sera forvitnisliga grein um Hans Dalsgaard í Varðanum í 1973. Hann sigur m.a. soleiðis.

Hann var ættaður úr húsnum á Molini í Skálavík, triði elstur av 9 brøðrum. Foreldrinu vóru nógv ávirkad av danska háskúlanum. Brøðurin á Molini skrivaðu blað, sum viðgjörði skemtiligar og álvarsliar spurningar í bygdini. Blaðið kom ikki út millum manna, men var ætlað til innanhýsis brúk og venjing.

Í 3. árg. av Varðanum, sum kom í 1923, siggja vit tað fyrsta koma á prent, sum Hans Dalsgaard setir navn undir. Yrkingin „Aksið“.

sum í myndum og orðaljóði er sera fóst og bøgvin. Sum annað, ið hann skrivaði, var hon síðilig og uppbyggjandi. Í sama árgangi av Varðanum, vóru tvær aðrar yrkingar: „Vár“ og „Unglingafundur“ og eisini søgan „Duld eru doper mein“, um eina hending í miðöld.

Karsten Hoydal fer víða um á lívsleið skaldsins. T.d. nevnið hann eisini, hvussu stóran týdning tað hevði fyri Hans Dalsgaard, at koma í samband við menninar aftanfyrir tíðarritið Varðan og trúgvini vin hevur tíðarritið ikki havt, sigur Karsten Hoydal m.a. í drúgvu greinini, Hans dalsgaard til minnis.

Arni Dahl greiðir m.a. soleiðis frá um Hans Dalsgaard í Bókmentasøgu II. Sekstan ára gamal fór hann til skips.

Veturin 1919-20 fór hann á Føroya fólkaháskúla (sæmbari K. Hoydal saman við bygdamanninum Heðin Brú), og samveran við lærarar skúlsins, Rasmus og Simun, gjørdi honum stóran mun. Næmingarnir á háskúlanum høvdu handskrivað felagsblað „Tjaldrið“, og her komu nakrar av fyrstu yrkingum hansara at standa.

Karsten Hoydal nevnið víðvirkandi hesum í Varðanum, at undirvísingin í náttúrufrøði á háskúlanum skakaði Hans og gjørdi, at hann kom í sálarkreppu, tí náttúrufrøðin hóvaði so illa saman við føstu trúna og gudsóttan, sum foreldrin

høvdu lagt niður í hann.

Bókmentasagan heldur fram: Heimafturkomin til heimbygdina setti hann saman við øðrum á stovn ungmannafelag, og í sambandi við hetta felagsarbeiðið skapti hann gilt av yrkingum og søgum, sum seinni komu á prent í Varðanum ella onkrum av blaðunum. Hann býr nú í Skálavík og arbeiðir fyrifallandi arbeiði og hevur smíðu. Undir 2. heimsbardaga verður hann í 1944 sendur til Íslands sum lögtingsins umboðsmaður. Har hitti hann íslenskar høvundar, sum gjørdust vinmenn hansara.

Aftan á kríggið (1950) flutti hann til Havnar at búgva og fór at arbeiða hjá landsverkfrøðinginum, har hann starvaðist, til hann fór frá við eftirløn.

Bókmentaverk

Tað mesta av tí, Hans Dalsgaard yrkti og skrivaði, varð skapað í tiggjárskeiðnum 1920-30, men ikki fyrr enn í 1966 kom fyrsta og einasta yrkingasavn hansara út, og ikki fyrr enn í 1968 kom einasta søgusavn hansara.

„Av mannegötum“ eitur yrkingasavnið; ikki er tað stórt, telur tilsamans 14 upprunaryrkingar og 16 týðingar úr donskum, norsktum og íslenskum. Bæði upprunaryrkingarnar og týðingarnar bera merki av tí sjáldsama vandna yrkjaranum, Hans Dalsgaard, ið ikki lat av hondum nakað verk, utt-

an hann hevði handfarið tað fleiri ferðir, snákað og snøggað tað til lítar.

Arni Dahl sigur víðari í Bókmentasøguni, at Hans Dalsgaard yrkir um árstiðir, verjir tey happaðu í samfelagnum, yrkir um einsemi og unglingafundir. Eisini nemur Arni Dahl við kendastu yrkingina hjá Hans Dalsgaard „Aksið“, har yrkjarin tekur upp spurningin um alt tað nýggja, ið floymir inn yvir landið og vil koma forna mentan. Yrkjarin endar við hesi áminning:

„Tú vallari á vegnum,
sum gongur reystur - ansa tær,
at kjarnin góðar mentir fær.
Tú annars er
eitt burturkast á vegnum.“

Um søgur og leikir greiðir Arni Dahl soleiðis frá:

Í søgusavninum, ið hevur heitið „Bøndur og fátæk fljóð“, eru niggju upprunasøgur og seks týðingar úr íslenskum, fyra eftir Elias Mar og tvær eftir Gudmund Gislason Hagalín.

Upprunasøgurnar eru partvís endurminningar frá barnárunum, partvís frásagnir bygdar á sagnatílfar, ið livandi hevur verið í Skálavík.

Tær eru sagdar á kjarnagóðum máli, og í fleiri teirra nýtir høvundurin høvi til at kunngerá samhug við tí happaða, tí undirmetta í samfelagnum. Menniskjansliga lýsingin av bygdar-

spottinum Nelson, ið letur liv fyri at bjarga øðrum lívi, er gott prógv um hetta, og í søguni „Keglið“ fáa vit úr munni mammunnar orð, ið kundu staðið sum felagshugsan fyri nógv av tí, Hans Dalsgaard skrivaði:

„Latíð tit altíð hjartað ráða, ið hvat tit so gera, tá verjir Gud tykkum, um menn vilja skaða tykkum!“

Í 1926 kom á prent í Varðanum „Jákup Sibbi, sjónleikur í tveimum portum, bygður á væl kenda táttin „Jákupsa skegg“. Hetta er ein glætrileikur, uttan iva skrivaður til onkra kvøldskemtan í heimbygdini.

Hans Dalsgaard týddi eisini sjónleikin „Gyltalið“ úr Íslenskum eftir Davíð Stefansson frá Fagraskeggi.

Tvær tær seinastu yrkingarnar eftir Hans Dalsgaard, vóru yrktar tá deyðsboðini komu av Martin Joensen á júlum 1966 og av Poul F. Joensen á jóansøku 1970.

Í 1968 fekk Hans Dalsgaard M. A. Jacobsens virðislon, og tað gleddi hann nógv. Hans Dalsgaard dugði at taka til og í takkarøðuni endaði hann við hesum orðum:

Hentari er handartak manni livandi enn lov, tá latin er

V. U. Hammershaimb 180 ár

Eirikur Lindenskov

Á Mariumessu á vári 1819 var faðir skrivtál okkara, V. U. Hammershaimb borðin í heim á lögmandagøðinum á Steig í Sandavági.

Pápi Vensels, Jørgen Frants Hammershaimb, var hin seinasti lögmaðurin í Føroyum, eftir at lögtingið varð lagt niður sum ting í 1816.

Lögmaður búið kortini á garðinum í Sandavági nokur ár eftir hetta, men um 1820

doyði Jørgen Frants, og tá garðurin skuldi býttast sundur, flutti lögmanseinkjan við báðum börnunum, Vensili og Mariu Louisu til Havnar.

Bæði faðir og móðir Vensils vóru úr Gongini í Havn. Hann úr Fústavovu og hon, Armgard Maria, var úr Nýggjustovu. Tá hon flutti til Havnar aftur, flutti hon inn til móður sína, Helene Christien Egholm, og búið hon har restina av ævi síni.

Stórsta partin av barnadómnum búið Vensil í

Nýggjustovu í Havn, men longu 12 ára gamal fór hann í 1831 til Keypmannahavnar at ganga á skúla.

Í bókini »V. U. Hammershaimb - lívs saga og virki hans« sigur Edward Mortensen (seinni Mitens) frá um uppvøksturin hjá Hammershaimb. Hann sigur m. a., at Vensili dæmði sera væl at lurta eftir søgum, sum tey gomlu søgdu frá.

Abbi hansar var Wencelslaus Hammershaimb, fútin, sum búið í grannahúsinum,

Fústavovu. Hann var vitugur maður, og tá Vensil var seks ára gamal, lærði abbin hann at lesa.

Fyrstimaður fútans, Jens Davidsen (1803-78) hevði lært at lisið hjá ommubeiggja Vensils, Jens Chr. Svabo. Hann lærði Vensil at lesa, og síðan var hann settur í Havnar skúla.

Fyrsta prestaembætið hjá Vensili í Føroyum var í Kvívík í 1855, og har eggjaði hann monnum sum Kvívíks lógvan og Jóan Petuði uppi

í Trøð, sum seinni gjørdur sannir Føroyamálsvinir.

Í 1862 gjørdist hann próstur og flutti inn á Nes. Í 1878 fór hann aftur til Danmarkar, og har fekk hann prestakall í Lyderslev.

Seinasta ferðin hjá Vensili í Føroyum var í 1893. Hann doyði í Keypmannahavn 8. apríl í 1909 90 ára gamal.

Hósdagin - á Mariumessu, vóru liðin 180 ár síðani, at faðir skrivtál okkara, V. U. Hammershaimb, varð føddur.

